

Sygn. akt III AUa 670/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zofia Rybicka - Szkibieli (spr.)
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko SSA Urszula Iwanowska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 2013 r. w Szczecinie

sprawy M. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wstrzymanie wypłaty emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonej

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 3 lipca 2012 r. sygn. akt VII U 2240/11

zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i wznawia wypłatę emerytury ubezpieczonej M. P. od dnia 1 października 2011r.

Sygn. akt III AUa 670/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia **3.10.2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z urzędu wstrzymał od 1.10.2011 r. wypłatę emerytury do której uprawniona jest M. P. z uwagi na kontynuację zatrudnienia.**

Ubezpieczona w odwołaniu od decyzji organu rentowego **wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez wznowienie wypłaty emerytury.**

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości, powołując się na argumentację Trybunału Konstytucyjnego zaprezentowaną w wyroku z dnia 7 lutego 2006 roku w sprawie o sygn. SK 45/04.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 3.07.2012r. oddalił odwołanie.

Sąd I Instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych. ***M. P., urodzona (...), od dnia 1.09.1987 roku i nadal, w tym po dniu 1.10.2011 roku jest nieprzerwanie zatrudniona na podstawie umowy o pracę w Poradni P.-Pedagogicznej nr 2 w S., na stanowisku pedagoga.***

We wrześniu 2007 roku ubezpieczona złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w S. wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury. Decyzją z dnia 11.10.2007 roku organ rentowy przyznał jej prawo do emerytury, poczynając od 1.10.2007r., i jednocześnie zawiesił wypłatę świadczenia, wskazując, że ubezpieczona kontynuuje zatrudnienie bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywała pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

Wypłata zawieszonoego świadczenia została wznowiona od 1.10.2009 roku.

W dniach 10.03.2009 roku, 24.02.2010 roku, 25.02.2011 roku i 1.07.2011 roku M. P. zwracała się do organu rentowego o ponowne ustalenie wysokości emerytury od podstawy wymiaru, przeliczonej z uwzględnieniem wynagrodzenia uzyskanego po przyznaniu emerytury. Każdorazowo ubezpieczona wskazywała, iż nadal pozostaje w zatrudnieniu. W wyniku rozpatrzenia powyższych wniosków organ rentowy wydał decyzje z dnia 18 marca 2009 roku, z dnia 9 marca 2010 roku, z dnia 23 marca 2011 roku i z dnia 13 lipca 2011 roku, przeliczając jej emeryturę.

Decyzją z dnia 3 października 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z urzędu wstrzymał wypłatę emerytury z uwagi na kontynuację zatrudnienia przez ubezpieczoną.

W oparciu o tak poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie

nie zasługiwało na uwzględnienie i wskazał za podstawę prawną rozstrzygnięcia art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity opubl. w Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227, ze zmianami) - zwaną dalej ustawą emerytalną – w związku z ***art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010r.***

o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw.

Sąd pierwszej instancji podniósł, iż ***okoliczności faktyczne rozpoznawanej sprawy były bezsporne, w tym, że ubezpieczona w chwili nabycia prawa do emerytury pozostawała w zatrudnieniu, bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywała je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. W myśl zaś art. 103a ww. ustawy organ rentowy w odniesieniu do osób, które pozostając w zatrudnieniu nabyły prawo do emerytury w 2011 roku, nie podejmuje wypłaty świadczenia, jeżeli nie nastąpiło rozwiązanie stosunku pracy. Po rozwiązaniu umowy o pracę, osoby te mogą zatrudnić się ponownie u tego samego lub innego pracodawcy i wtedy emerytura będzie im wypłacana (ustaną przesłanki do jej zawieszenia). Osoby zaś, którym prawo do emerytury przyznano przed dniem 1 stycznia 2011 roku i które nadal pracują na podstawie tej samej umowy o pracę u tego samego pracodawcy, u którego pracowały bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, mogły mieć wypłacane świadczenie emerytalne tylko do końca września 2011 roku (wobec nich wejście w życie art. 103a ustawy emerytalnej zostało bowiem odroczone, na mocy art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw). Od dnia 1 października 2011 roku także wobec tych emerytów znajduje zastosowanie nowy przepis art. 103a ustawy***

emerytalnej, stanowiący podstawę wstrzymania wypłaty emerytury. Po rozwiązaniu umowy o pracę, także i te osoby mogą zatrudnić się ponownie u tego samego lub innego pracodawcy i wtedy emerytura będzie im wypłacana (ustaną przesłanki do jej zawieszenia). Nie jest możliwe w żadnym wypadku orzekanie wbrew prawu, chociażby nawet było ono - w ocenie stron poszczególnych procesów - rażąco krzywdzące i niesprawiedliwe. Sądy nie są więc w szczególności związane treścią poglądów wyrażanych np. w wyrokach innych sądów, a tym bardziej na łamach prasy specjalistycznej, choćby przez najznamienitsze i najbardziej utytułowane naukowo osoby.

Sąd meriti wskazał, że regulacja analogiczna do mającego obecnie zastosowanie przepisu art. 103a ustawy emerytalnej funkcjonowała już w polskim systemie prawnym w okresie od dnia 1 lipca 2000 roku do dnia 7 stycznia 2009 roku i obowiązujący w tym czasie przepis art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej uzależniał nabycie prawa do emerytury od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy łączącego beneficjenta z pracodawcą, na rzecz którego świadczył on pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Przepis ten stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Przepis ten został z dniem 8 stycznia 2009 roku uchylony przez ustawę z dnia 21 listopada 2008 roku o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507), ale brzmiał on identycznie jak obecna norma art. 103a ustawy emerytalnej. Konstytucyjność takiej regulacji (funkcjonującej wówczas jako art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej), wprowadzającej wymóg rozwiązania stosunku pracy, została poddana analizie Trybunału Konstytucyjnego, który w wyroku z dnia 7 lutego 2006 roku, w sprawie o sygn. akt SK 45/04, orzekł, że art. 103 ust 2a ustawy emerytalnej jest zgodny z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 32 i art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 30, art. 65 ust. 1, art. 70 ust. 5 i art. 73 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny podkreślił wówczas, że celem wprowadzonego przepisu jest tworzenie nowych miejsc pracy, zachęcenie do rozwiązywania umów o prace przez osoby które osiągnęły wiek emerytalny. Sąd Okręgowy zaprezentował obszernie argumentację prawną ww. wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Sąd pierwszej instancji wskazał również, że 12 maja 2011 roku wpłynął do Trybunału Konstytucyjnego nowy wniosek, grupy senatorów Rzeczypospolitej Polskiej, o zbadanie konstytucyjności oraz zgodności z normami prawa międzynarodowego art. 6 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726; dalej: ustawa zmieniająca) w zakresie, w jakim z powodu uzyskiwania przez emeryta przychodu z tytułu zatrudnienia kontynuowanego po nabyciu prawa do emerytury bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą przepis ten skutkuje zawieszeniem prawa do emerytury również wobec emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy. Niemniej postępowanie w tym przedmiocie zostało umorzone (vide postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 grudnia 2011 roku, sygn. akt K 24/11, OTK-A 2011/10/124) i co spowodowało bezprzedmiotowość wniosku ubezpieczonej o zawieszenie postępowania sądowego w jej sprawie na czas trwania postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

W świetle powyższych rozważań Sąd Okręgowy uznał, że organ rentowy zaskarżoną decyzją prawidłowo zawiesił od 1 października 2011 roku wypłatę emerytury w związku z kontynuowaniem przez ubezpieczoną zatrudnienia, bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, u którego była zatrudniona bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do tego

świadczenia. Z powyższych przyczyn, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie ubezpieczonej.

Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji zaskarżyła w całości ubezpieczona wnosząc o jego uchylenie oraz zawieszenie postępowania sądowego do czasu wydania wyroku przez Trybunał Konstytucyjny.

Na rozprawie apelacyjnej z dnia 22.01.2013r. apelująca podniosła, że Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13.11.2012r. orzekł, że przepis na podstawie którego doszło do wstrzymania jej wypłaty emerytury jest niezgodny z Konstytucją RP. Wedle wiedzy skarżącej, pozwany zaczął już wypłacać wstrzymane emerytury, ale odnośnie osób, które mają jeszcze sprawy w sądzie oczekuje na rozstrzygnięcie sądowe.

Apelująca wniosła o wypłatę zaległej emerytury z ustawowymi odsetkami i wyjaśniła, że taki wniosek złożyła także w pozwanym organie rentowym, ale już po wydaniu wyroku przez Sąd Okręgowy.

Organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja ubezpieczonej zasługiwała na uwzględnienie.

Zaskarżone rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego należało zmienić wskutek zmiany stanu prawnego, istniejącego od dnia opublikowania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012r. o sygn. K 2/12, w sprawie zastosowanej wobec ubezpieczonej instytucji art. 103a ustawy emerytalnej, w brzmieniu nadanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010r., poz. 1726). Zgodnie zaś z art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy ustawy emerytalnej, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się, poczynając od dnia 1 października 2011 r.

W niniejszej sprawie bezspornym było, że M. P. miała przyznane przed dniem 1.01.2011r. prawo do emerytury i na dzień wydania zaskarżonej decyzji organu rentowego pozostawała w zatrudnieniu, na podstawie umowy o pracę, u tego samego pracodawcy, u którego pracowała bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, zaś wstrzymanie wypłaty świadczenia emerytalnego nastąpiło od dnia 1.10.2011r.

Jak wynikało z powyższych przepisów, osoby, którym prawo do emerytury przyznano przed dniem 1 stycznia 2011r. i które nadal pracują na podstawie tej samej umowy o pracę u tego samego pracodawcy, u którego pracowały bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, mogły mieć wypłacane świadczenie emerytalne tylko do końca września 2011r., a od października 2011r. organ rentowy wstrzymywał im wypłatę świadczenia, jeśli nadal pozostawały w tym stosunku pracy.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 roku orzekł, że wyżej wskazany przepis art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy emerytalnej, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji RP; w pozostałym zakresie Trybunał Konstytucyjny umorzył postępowanie. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że zasada ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, związana jest z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Przejawia się w takim stanowieniu i stosowaniu prawa przez państwo, by nie stawało się ono pułapką dla obywatela i by mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, że nie naraża się na skutki, których nie był w stanie przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, że jego działania będą także później uznawane przez porządek prawny. Tymczasem, rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 r. spowodowało, że osoby, które skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009r. do 31 grudnia 2010r. zostały objęte nową, mniej korzystną dla nich

treścią ryzyka emerytalnego, i aby mogły nadal pobierać emeryturę, tj. po 1 października 2011r., musiały rozwiązać stosunek pracy z dotychczasowym pracodawcą. Oceniając taką sytuację z punktu widzenia zasady ochrony i zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, Trybunał Konstytucyjny doszedł do wniosku, że gdyby w momencie przechodzenia na emeryturę osoby te wiedziały, że będą musiały przerwać zatrudnienie, żeby uzyskać świadczenie emerytalne, to ich decyzja być może byłaby inna, tzn. nie składałyby wniosku o ustalenie prawa do emerytury i kontynuowały zatrudnienie. Korzystniejsze byłoby bowiem dla nich osiągnięcie wysokiego dochodu ze stosunku pracy niż dużo mniejszej emerytury. Co więcej - późniejsze złożenie wniosku oznaczałoby wyższe świadczenie emerytalne. Treść ryzyka emerytalnego, w określeniu której ustawodawca ma swobodę, nie powinna być zmieniana w stosunku do osób, które już nabyły i zrealizowały prawo do emerytury. Z chwilą ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. utracił moc w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy emerytalnej do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r. Natomiast art. 103a ustawy emerytalnej pozostaje w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r. Ubezpieczona nabyła prawo do emerytury przed dniem 1.11.2011r. i z tego względu Sąd Apelacyjny zmieniając zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego wznowił wypłatę emerytury od dnia jej zawieszenia, tj. od dnia 1.10.2011r. Nie można było uwzględnić wniosku ubezpieczonej, zgłoszonego na rozprawie apelacyjnej, o zasądzenie odsetek ustawowych od zaległego świadczenia, albowiem w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wszelkie żądania winny być zgłaszane w pierwszej kolejności przed organem rentowym i dopiero stanowisko tego organu, znajdujące odzwierciedlenie w wydanej (ogłoszonej) decyzji, jest przedmiotem kontroli sądów ubezpieczeń społecznych. Dopiero od takiej decyzji, zgodnie z art. 83 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity opublikowany w Dz. U. z 2009 roku, Nr 205, poz. 1585, ze zm.), służy ubezpieczonemu prawo odwołania się do właściwego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Wolą ustawodawcy jest bowiem, aby sprawa początkowo administracyjna z chwilą skutecznego wniesienia odwołania stała się sprawą cywilną i dopiero wówczas była przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia przez sąd powszechny (art. 1 k.p.c.) - vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16.10.2009r., sygn. I UK 116/09, LEX nr 558573. Nie ulega wątpliwości, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania przez sąd wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.05.2011r., sygn. II UK 360/10, LEX nr 901610). Należy tu podkreślić kontrolną (następczą) funkcję postępowania sądowego i zasadę, że przedmiotem tego postępowania może być roszczenie, będące uprzednio przedmiotem rozpoznania przez organ rentowy. Dochodzenie przed sądem, czy to prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego, czy odsetek od zaległej emerytury, które nie były przedmiotem decyzji organu rentowego, jest - co do zasady - niedopuszczalne (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9.04.2008 r., II UK 267/07, LEX nr 469168 oraz w wyroku z dnia 23.11.1999 r., II UKN 204/99, OSNP z 2001r., Nr 5, poz. 169). W postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych niedopuszczalne jest merytoryczne rozpoznanie żądań, które wykraczają poza podstawę faktyczną decyzji zaskarżonej odwołaniem (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 1980 r., III URN 52/79, OSNCP 1980/8/172 oraz z dnia 29 września 2000 r., II UKN 759/99, OSNAP 2002/10/246). Także żądanie ubezpieczonego, które nie było przedmiotem decyzji organu rentowego, a zostało zgłoszone odwołaniu czy w toku postępowania przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych, powinno być przekazane przez sąd do rozpoznania organowi rentowemu (por. z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 25.05.1999 r., sygn., I UKN 622/98, opubl. w OSNP z 2000r., Nr 15, poz. 591). Dopiero wtedy, gdy organ rentowy wypowie się co do zasadności żądania zapłaty odsetek ustawowych, co uczyni w formie decyzji, ubezpieczona będzie mogła zająć stanowisko i ewentualnie nie zgadzając się z treścią decyzji, zaskarżyć ją do sądu ubezpieczeń społecznych.

Mając na uwadze przedstawioną argumentację Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i orzekł w sentencji.

SSA Urszula Iwanowska SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Jolanta Hawryszko